

กว่าจะเป็นเมล็ดข้าวให้เราได้รับ
ประทาน ชาวนาต้องทนลำบาก ลู้งานมาหลาย
ด้านหลายอย่างที่พวกเขาต้องรู้จักคิด รู้จัก
ทำในการสร้างสรรคสิ่งอำนวยความสะดวกให้
การทำนาได้ผลดี ได้ข้าวมาบริโภคแทนเลี้ยง
ชีวิตผู้คน อย่างเช่นการคิดทำแทนตอกกล้า
เที่ยวไปตามหมู่บ้านชนบทยามทุ่ง
กว้างเขียวขจีสวยสดงดงามยามยอดต้นข้าว

ตอกกล้า-ชื่อแทนไม้คนล้านนา พระบัญชาการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก

ระบัดยอดระบายผืนดินสุดสายตา บางแห่ง
ชวานากำลังปลูกข้าว บางแห่งชวานากำลังไถ
นาด้วยควายเหล็ก เสียงเครื่องยนต์ที่กำลังดูด
น้ำมันให้วงล้อขับเคลื่อนพาผาโลไถผืนดิน
เตรียมปลูกข้าว ดังกระหึ่มเข้ามาแทนที่คำว่า
"ขวา ๆ" ไล่ควายไถนาเมื่ออดีต

ผ่านไปตามถนนลัดเลาะตามหมู่บ้าน
พบชวานากำลังพากันหลัก(ถอน)ต้นกล้า
ข้าวอยู่สี่ห้าคน ผู้เขียนจึงหยุดรถแล้วเข้าไป
ทักทาย ขออนุญาตนั่งดูการถอนต้นกล้า มีสิ่ง

หนึ่งที่ต้องใช้คำกลามันคือแทนไม้ที่ปักวางไว้ใน
ผืนนาใกล้ๆคนถอนกล้า

ที่บุญยวงบอกว่า "แทนนี้เรียกว่าแทน
ตอกกล้า เขาทำไว้เพื่อให้คนเอาโคนกล้าต้นข้าว
มาตอกเพื่อให้โคนต้นกล้าเปียง(เสมอ) กัน
จะได้สะดวกเมื่อตอนปาดปลายต้นกล้า และ
ง่ายต่อการแยกถือปลูก"

ผู้เขียนได้นั่งดูวิธีการถอนกล้าและการ
นำโคนกล้ามาตอก ชวานาจะทำด้วยความรวดเร็ว
แต่ระมัดระวังในการตอก เขาจะคลายมือให้

หลวมๆเพื่อปล่อยให้ต้นกล้าหลุดมือลงมา
พร้อมๆกัน แล้วรีบรวบมือกำมัดต้นกล้าเข้า
ด้วยกัน โคนต้นกล้าก็จะเสมอกันตามหน้า
แทนรองรับ หลังจากนั้นจึงนำเส้นตอกมามัด
ต้นกล้าเข้าด้วยกันเรียกว่า "มัดกล้า"

การทำแทนตอกกล้าต้องมีวิธีการ
หลายอย่างเริ่มตั้งแต่การหาไม้เสา ต้องใช้ไม้
จริงที่แข็งแรง ตัดให้เป็นเสาสูงราวบันเอว เพื่อ
ให้เหมาะแก่การยึ่นนำต้นกล้ามาออก หากสูง
กว่าเอวจะทำให้ลำบากในการตอก ต้องยกขึ้น
สูงทำให้ปวดลำแขน

เมื่อหาต้นเสาได้ตามต้องการ ต่อไป
ต้องหาแทนไม้ที่มีขนาดกว้างราวศอกสี่เหลี่ยม
มาทำแทน ด้วยการนำไม้แผ่นกระดานวาง
บนยอดเสาเกาะให้ยอดเสาอยู่ตรงกลาง
กระดาชพอดี เสร็จแล้วจึงนำตะปูตอกยึดแผ่น
ไม้กับยอดเสาให้แน่น ก็จะได้แทนตอกกล้าไว้
ใช้ในการทำนาในผืนนา

เมื่อจะใช้แทนตอกกล้าต้องนำไป
ปักไว้ในผืนนาที่หว่านข้าวกล้าพร้อมที่จะหลัก
(ถอน)กล้า การทำแทนตอกกล้าผู้เป็นเจ้าของ
ต้องไว้หลานแทน เพราะเมื่อถอนกล้าจะได้ใช้
พร้อมกันหลายๆคน

เป็นที่น่าสังเกตว่าปัจจุบันได้มีการ
นำเอาข้าวพันธุ์หว่านโดยไม่ต้องถอนกล้ามาใช้
ปลูกแทนพันธุ์ข้าวที่ต้องเตรียมกล้าก่อนปลูก
หรือที่เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า นาหว่าน คือ
หว่านเมล็ดพันธุ์ข้าวแล้วปล่อยให้ข้าวโตจนเก็บ
เกี่ยว ไม่มีวิธีการถอนกล้าข้าว หากเป็นการทำนา
ด้วยวิธีการนี้แทนตอกกล้าก็หมดความหมาย.

แหล่งข้อมูล ภาพแทนตอกกล้า
ชวานาบ้านพันหลัง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
โดย นิคม พรหมมาเทพย์

แทนตอกกล้าในนา